

Misjonskunnskap for i dag og i morgen

AV NILS E. BLOCH-HOELL

Misjonskunnskap. En innføring. Av Olav Guttorm Myklebust. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 1976. 360 s.

Det er ingen lett sak å skrive en håndbok i misjonskunnskap. Det var betydelig enklere den gangen da Gustav Warneck skrev sin grunnleggende *Evangelische Missionslehre*. Vi lever i en tid som kan kalles post-kolonialistisk og som i det hele kan karakteriseres ved en rekke ord med proposisjonen post foran: etterkrigstid, etter Amsterdam 1948, etter Vaticanum II osv. Vi har ugjenkallelig passert en rekke milepeler som har skapt nye situasjoner og som ubønnhørlig har gjort tidligere fremstillinger av misjonstenkningen foreldet.

Vi er ennå ikke kommet ut av en mellomfase med identitetskriser av ulike slag, også når det gjelder forståelsen av misjonens vesen, målsetting og metoder. Spørsmålet har for alvor vært om vi ikke er gått inn i en postmisjonær tid. Et slikt spørsmål kan stilles på ulike premisser, på uvitenhetens så vel som på defaultismens (vantroens) grunn. Men spørsmålet kan også reises på pragmatiske premisser og på samme tid ut fra en, ofte ubevisst, innebygget tradisjonalistisk forståelse av hva misjon er og må være. Så kan man vise til Kina og India og si: misjonens tid er forbi. Og så kan man ytterligere vise til muslimske land i Nord-Afrika og andre steder og til veldige Sovjet-styrte områder og hevde at misjonen har ingen sjanse. Og så måtte det jo også bli slutt med misjonsteologien?

Usikkerhet og famling har preget atskillig misjonsteologi i de siste årtier. Jeg tror vi er på vei ut av krisen både i økumenikken og i misjonsteologien. Og jeg er ikke i tvil om at Myklebusts nye *Misjonskunnskap* er egnet til å vise veien ut av krisen. Det gledelige er at Myklebust så langt fra er en ensom røst. Nyere fremstilling av H. W. Gensichen, J. Verkuyl og André Seumois viser det. Myklebusts bok er ikke bare den nyeste og mest ajourførte av disse store håndbøker. Den er også den mest utførlige håndbok i misjonsteologi som noen gang er kommet på noe skandinavisk sprog. – Bengt Sundklers inspirerende *Missionens värld* har som kjent et noe annet siktepunkt. Undertittelen til Myklebusts bok er «En innføring». Det lyder beskjedent, som om det bare skulle dreie seg om en slags misjonsteologisk førstehjelp. Men slik er boken ikke. Den er et stort anlagt verk, resultatet av mange års inntrengende studier i misjonsteologi. Som misjonsteolog har Myklebust den enorme fordel at han i sitt utgangspunkt kan bygge på mange års erfaring som aktiv misjonær. For en mindre våken personlighet med begrensete intellektuelle ressurser kan en slik misjonærfortid virke motsatt i retning av statisk repressinasjon, eller ensidig kretsning om det område man selv virket i. O. G. M.'s bok er uhyre langt fra noe slikt.

Det er klart at det kan reises innvendinger mot enkeltheter i *Misjonskunnskap* og at den kan danne utgangspunkt også for en metodologisk diskusjon. Men før jeg nevner litt pirk, vil jeg prøve å gi mitt generalinntrykk.

Når jeg sammenligner *Misjonskunnskap* med de første forelesninger jeg hørte O. G. M. holde på practicum i 1941/42, kan jeg konstatere atskillig likhet, men også slående forskjell. Selv om forelesningene for 35 år siden røpet både misjonærerfaring og omfattende lesning, måtte de med det timetall som stod til rådighet nødvendigvis bli skissemessige. Den foreliggende bok er et grundig gjennomarbeidet verk, et konsentrert resultat av erfaring, lærdom og innsikt, en bok med en kolossal samling av viten. Detaljmassen forstyrrer ikke det store overblikket, men nyanserer totalbildet, og det balanserte og i beste forstand økumenisk-vidsynte judicium er solid forankret i et klart utformet evangelisk grunnsyn. Det er imponerende hvordan O. G. M. makter å fange opp nye idéer og tar stilling til dem, rolig og saklig. Dette er verken motebetont dognteologi eller gammelmodig repetisjon, men solid misjonsteologi for idag og imorgen. I mange år fremover vil Myklebusts *Misjonskunnskap* være standardverket for norske teologi- og misjonsstudenter og en ypperlig bok for prester og misjonslegfolket.

Metoden er saklig beskrivende, men forf. er klar over at den absolutte objektivitet er ugjenomførlig i en teologisk fremstilling. Men når forfatterens grunnholdning, luthersk-økumenisk kristentro, slik som det skjer her, blir bevisst formulert, så belaster den ikke fremstillingen, men forhøyer tiltroen til den og gir gode muligheter for vurdering av den.

Med betegnelsen *Misjonskunnskap* har O. G. M. villet understreke at misjonsvitenskapen primært ikke er en historisk, men en «systematisk og praktisk disiplin.» Jeg slutter meg til dette syn. Aksenten kan likevel legges noe forskjellig, og det hadde vel vært mulig og muligens ønskelig om forf. hadde skåret bort det i og for seg særdeles verdifulle og kloke sluttkapittel «*Historisk perspektiv*» til fordel for en enda mer inntrengende behandling av de rent misjonsteologiske problemer. Jeg skal nevne noen eksempler på hvordan slike problemanalyser kunne ha vært utdypet.

Det første og helt grunnleggende kap., «*Hva er misjon?*» er ypperlig, men etter min mening noe for knapt, spesielt når det gjelder åpningsavsnittet «*Det bibelske perspektiv*». Det er både perspektiv, substans og klar sammenheng. Men for min del ville jeg her ha ønsket noen hermenevtiske refleksjoner, fordi hermenevtikk-debatten har spilt en så avgjørende rolle i all teologi i de senere år, og fordi mange sterkt omstridte misjonsdokumenter (Uppsala, før-Bangkok, Frankfurt og Lausanne) springer ut fra forskjellige prinsipper når det gjelder tolkingen av Skriften og historien. Sant nok, den oppmerksomme leser vil aldri være i tvil om forf.'s egen holdning: åpen evangelisk-luthersk, Kristosentrisk skrifttroskap. Det jeg etterlyser i denne sammenheng, er mer av oppgjør og dermed mer hjelp til den usikre. I forlengelsen av dette skulle jeg gjerne ha sett en utdypet behandling av misjonens *nødvendighet*.

Det er *perspektiv* og *sammenheng* i fremstillingen, og de mange problemer belyses fra forskjellige sider og i flere sammenhenger. Det gjelder også det bibelske perspektiv, f. eks. på s. 11 ff og s. 172 ff, der forf. selv presenterer et sympatisk og overbevisende «inkluderende tolkningsforsøk». Her sier forf. bl. a.:

«Hva som skjer med de mange millioner som ikke får anledning til å høre

evangeliet og ta personlig stilling til det, er et spørsmål Det nye testamente ikke uttaler seg om.» Dette er ubestridelig riktig. Likevel kan noe mer sies, ut fra en ny-testamentlig helhetsforståelse. Og det er nettopp det O. G. M. gjør: «Den dom han (Gud) feller over menneskene, skjer ikke på grunnlag av deres uvitenhet, men på grunnlag av deres ulydighet mot hans forordnede frelsesvei». Visse ord, og riktigheten av dem kunne forf. uten tvil ha demonstrert ved henvisninger, ikke til nytestamentlige «mannakorn», men til hovedtanker i N. T. Det er flere enn man vanlig er klar over som har problemer med tanken på de mange millioner og deres skjebne. Jeg tror O. G. M. kunne ha sagt flere kloke ord om denne sak.

Forf. har likefrem bedt meg om å være kritisk i min omtale av hans lærebok. Jeg vil derfor nevne at jeg også under omtalen av så vel jødedommen som islam kunne ha ønsket enda flere momenter til forståelse av disse religioners mangfoldigheter og de forskjellige misjonsproblemer som er forbundet med de ulike utforminger av dem.

Med rette fremhever forf. at religioner og religiøse fenomener må fremstilles og vurderes i sin sammenheng og totalitet. Dette var jo også hva Hendrik Kraemer i sin tid fremhevet så sterkt, og etter min mening ensidig. Saken har nemlig også en annen side, som O. G. M. er meget vel klar over, men som kanskje kunne ha vært betont sterkere: i *alle* religioner (inklusive kristendommen) er det i deres historiske fremtreden og geografisk-sosiologiske spredning sterke elementer av variasjon og forandring, ikke bare totalitet og kontinuitet.

Jeg savner også enkelte sentrale verker både om islam og det moderne Israel. Når det gjelder det nær beslektede spørsmål, fremragende og selvstendig behandlet av O. G. M., nemlig «*Kristen tro og kulturell identitet*», så kommer forf. med utsagn som fortjener å bli stående som klassiske teser: «Kirken er alltid medbestemt av den situasjon den lever i. Den er aldri «bare» kirke. Som historisk størrelse er den også en del av verden.» Ja, tenk om kirken, og ikke minst misjonærene alltid kunne ha vært klar over dette!

O. G. M.'s stil er klar og velformet. Her sies aldri noe klosset eller dumt. Visse yndlingsuttrykk som «vi sikter til» og «slik vi ser det» kunne ha vært byttet ut, og noen av de mange innskudd kunne ha vært luket bort. På den annen side har O. G. M. en sjelden evne til å formulere pregnante, aforismeaktige setninger som kan gå rett inn i en sitatsamling. Her er en av dem: «Forkynnelse er Kristus-tjeneste i ord; tjeneste er Kristus-forkynnelse i handling.»

En anmelder har gitt uttrykk for at forf. burde ha gått nøyere inn på de innvendinger som kan reises mot KV-økumenikken. Det er jeg ikke enig i. Avsnittet «Økumenisk engasjement» er spekket med sakkyndig informasjon og inneholder akkurat så meget som er relevant i denne sammenheng.

Ellers er det selvsagt en skjønnssak hva man skal ta med og hva man ikke skal ta med. Et hvert forlag øver press for å få så korte fremstillinger som mulig. O. G. M. har selv med stor selvdisiplin beskåret sitt manuskript og har forsaket det plasskrevende noteapparat. Utredningen om Latin-Amerika, synes jeg, er i knappeste laget. Det gjelder også litteraturen om denne del av verden. Det er forresten flere enn 20 selvstendige latinamerikanske stater. Her har forf. holdt seg til det antall som også er anført i *Concise Dictionary of the Christian World Mission*. –

La meg endelig få nevne at jeg kunne ha ønsket at forf. hadde brukt sin store viten om apartheid til å *illustrere* dette konfliktstoffet med eks. fra lovgivningen.

Med sin store *Misjonskunnskap* har professor Myklebust gitt et nytt monumentalt bidrag til sin banebrytende innsats for misjonsvitenskapen i Norge. Hans teologiske profil avtegner seg klart i en tid med teologisk famling og uvisshet. Med alt sitt globale vidsyn og sine store perspektiver går Myklebust aldri på akkord. Han har tydeligvis distansert seg noe fra Hendrik Kraemer, og er mer balansert enn denne.

Men tross sin toleranse og sans for problemenes mangesidighet, er Myklebusts teologiske posisjon uavkortet evangelisk. Her finnes ingen avsvækkelse av syndens realitet eller noen som helst antydning til kompromiss med synkretismen. – «At Kristus – den kosmiske Kristus, virksom i verden gjennom Ånden – er til stede i alle religioner *som frelser*, er en tanke det ikke er grunnlag for i Den hellige skrift.» (S. 172) Allerede tidligere har forf. tatt avstand fra det utflytende misjonsbegrep, og hevder med rette kategorisk at «misjon er ikke identisk med Guds totale handling i verden». (S. 37) Kanskje forf. mer eksplisitt kunne ha sagt at «den vitenskapelige verdens- og virkelighetsforståelse» (s. 39) ikke sjelden allierer seg med et livssyn som går langt utover sin kompetanse når den vil legitimere ateisme og etisk relativisme med vitenskapens autoritet. Når O. G. M. ikke nytter anledningen til å avvise den «vitenskapelige» humanetikk, så kommer dette ikke av ettergivenhet. Humanismen som livssyn avvises annetstede med stort ettertrykk. Jeg oppfatter O. G. M. selv som en kristen humanist. Men det hindrer ikke at både forf. og anmelderen begge anser den nyhedenske humanisme og dens forkjempere som aktuelle dialogpartnere og potensielt «misjonsfelt». Dette vil være i pakt med forf.'s progressive misjonsbegrep som ikke ser bort fra det geografiske aspekt, men som nekter å identifisere misjon med geografisk forflytning. Nei: «Misjon i spesifikk forstand foreligger først når kirken overskrider sine egne grenser for å vitne om Kristus som Herre blant mennesker som ikke kjenner ham, og når denne handling utføres med den hensikt at de skal komme til tro på ham og bli frelst.» Dette er både *sentralt* evangelisk og *vidt* evangelisk, til forskjell fra all sekterisk eller provinsiell sneverhet. *Misjons-teologi for idag og for imorgen*.

Jeg kan ikke hente frem alle bokens fortrinn. Det markante og vel underbygde innlegg for «kirkemisjon» bør nevnes. Likeså de instruktive punkter om misjonærutdannelsen. Men som de mest avanserte, selvstendige og velkomponerte kapitler i denne bok vil jeg fremheve *Situasjonsanalyse, Forkynnelse og miljø, Kristen tro og kulturell identitet, Evangelisering og humanisering og Økumenisk engasjement*.

På vegne av misjonsvitenskapen i Norge vil jeg gjerne takke for dette verket. *Misjonskunnskap* representerer misjons-Norge på en verdig måte og bringer de globale perspektiver og den økumeniske sammenheng inn i det hjørne av verden som heter Norge. I andre deler av verden har man grunn til å beklage at boken er skrevet på norsk.